

Nr 90

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 36—42 samt å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 27, punkten 1) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 beräkna följande anslag:

A. Driftbudgeten

	Kronor
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag	9 138 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag	5 169 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m., reservationsanslag	850 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar, reservationsanslag	500 000
Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, reservationsanslag	55 000
Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m., reservationsanslag	100
Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m., reservationsanslag	73 000

B. Kapitalbudgeten

	Kronor
Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, investeringsanslag	2 500 000

Därefter har Kungl. Maj:t i proposition nr 83, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 mars 1960, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranledes av vad departementschefen förorddat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61, dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett investeringsanslag av 480 000 kronor, dels ock för budgetåret 1960/61 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

- 1) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar ett förslagsanslag av 8 947 000 kronor;
- 2) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader ett förslagsanslag av 5 129 000 kronor;
- 3) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m. ett reservationsanslag av 850 000 kronor;
- 4) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar ett reservationsanslag av 500 000 kronor;
- 5) till Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett reservationsanslag av 55 000 kronor;
- 6) till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. ett reservationsanslag av 100 kronor;
- 7) till Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m. ett reservationsanslag av 73 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond

till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Propositionen

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1957 tillkallade departementschefen sex utredningsmän med uppdrag att utreda vissa frågor rörande ungdomsvårdsskolorna. Enligt direktiven skulle såsom en allmän riktpunkt för utredningen gälla, att ungdomsvårdsskoleorganisationen skall vara så avpassad att den kan ta hand om och effektivt behandla de ungdomar som är i behov av vård inom barna- och ungdomsvårdens ram och som befinnes inte kunna lämpligen tagas om hand i annan ordning. Utrednings-

männen borde i första hand undersöka vilka åtgärder som bör vidtagas för att snabbt avveckla den akuta platsbristen. I andra hand borde utredningsmännen utarbeta ett program för organisationens utbyggnad under de närmaste åren. Bland de frågor som borde särskilt uppmärksammas vid utredningen märktes frågan om ökade resurser för psykiatrisk vård och för eftervård.

Utredningsmännen, som antagit benämningen kommittén för ungdomsvårdsskolorna, har varit ledamoten av riksdagens första kammare G. Pettersson, ordförande (fr. o. m. den 7 november 1957), ledamoten av riksdagens andra kammare S. Ekendahl, ledamoten av riksdagens första kammare C. Eskilsson, ledamoten av riksdagens andra kammare E. Jacobsson, f. d. ledamoten av riksdagens första kammare Margret Nilsson och e. o. kansli-rådet L.-Å. Åström.

Under år 1957 avgav kommittén förslag angående anordnande av en ungdomsvårdsskola på Visingsö samt om- och tillbyggnad av Gräskärns yrkeskola i Uddevalla ävensom vissa förslag i anledning av den akuta platsbristen vid vissa ungdomsvårdsskolor. Förslagen underställdes 1958 års riksdag. Beslut fattades om förstärkning av organisationen i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag.

I oktober 1958 avlämnade kommittén ett betänkande med förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna. I en på grundval av betänkandet utarbetad proposition (1959:88) föreslogs en avsevärd förstärkning av ungdomsvårdsskoleorganisationen. Förslagen bifölls av riksdagen (SU 57, Rskr 172).

Kommittén har den 11 september 1959 överlämnat sitt slutbetänkande med förslag rörande verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna (SOU 1959:25). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling.

Socialstyrelsen har hemställt om anvisande av medel för verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna under budgetåret 1960/61.

I propositionen lämnas en redogörelse för gällande bestämmelser och nuvarande organisation samt för kommitténs förslag rörande verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna jämte däröver avgivna yttranden. Utskottet får härutinnan hänvisa till propositionen (s. 5—47). I det följande redovisas departementschefens förslag.

Platssituationen vid skolorna m. m.

På grund av en stigande efterfrågan på vårdplatser vid ungdomsvårdsskolorna tillsattes i april 1957 en särskild kommitté med uppdrag att utreda vissa frågor rörande nämnda skolor.

Kommittén hade i första hand att undersöka vilka åtgärder som borde vidtagas för att snabbt avveckla den akuta platsbristen. Därefter borde utarbetas ett program för organisationens utbyggnad under de närmaste åren.

Kommittén har under åren 1957 och 1958 avgivit ett antal förslag till utbyggnad av organisationen med nya skolor och avdelningar, vilka underställts 1958 och 1959 års riksdagar. En avsevärd förstärkning av organisationen beslöts i anledning härav.

Kommittén har nu slutredovisat sitt uppdrag. I den sista etappen av sitt arbete har kommittén huvudsakligen berört frågor om medicinsk-psykologisk behandling, undervisning och arbetsträning samt fritidsverksamhet och eftervård. Förslag till förstärkning av resurserna i nämnda avseenden framlägges.

Innan departementschefen övergår till att behandla kommitténs senast framlagda förslag redogör han såsom en bakgrund till sina överväganden för det allmänna läget inom vårdområdet och utvecklingen av platssituationen vid skolorna. Vidare redovisas genomförandet av de av riksdagen redan beslutade åtgärderna för organisationens utbyggnad.

Under den första hälften av den senaste tioårsperioden minskade efterfrågan på platser vid skolorna. Mellan åren 1949 och 1955 gick sålunda elevantalet ned med nära 30 procent eller från ca 850 till ca 600. Vissa äldre skolor kunde på grund härav läggas ned.

Under 1955 började efterfrågan på platser att öka. Summan av intagna elever och väntefall steg under år 1956 över det totala platsantalet och utgjorde den 1 januari 1957 drygt 800. Efterfrågan har därefter fortsatt att stiga och vid 1959 års ingång överskreds siffran 1 000. Platsefterfrågan har sedan i stort sett legat på denna nivå.

Den ökade efterfrågan har helt varit inriktad på de för äldre elever avsedda yrkesskolorna, medan efterfrågan på skolhemsplatser minskat. På grund härav har det under senare år varit möjligt att omdisponera två skolhem — Gräskärr och Hammargården — till yrkesskolor.

I fråga om eleverna har utvecklingen under 1950-talet gått mot en ökad svårighetsgrad. Detta har skett inte minst efter ikrafträdandet den 1 juli 1954 av 1952 års lag om påföljd för brott av underårig. Denna lag innebär att brottslingar under 18 år i regel skall tas om hand inom barna- och ungdomsvården i stället för att ådömas frihetsstraff. På grund av den ökade svårighetsgraden hos eleverna har en rad slutna avdelningar, s. k. specialavdelningar, inrättats vid skolorna. Vid 1959 års riksdag beslöts att inrätta ytterligare avdelningar av sluten karaktär, s. k. mottagningsavdelningar. Syftet med dessa avdelningar är i första hand att möjliggöra ett effektivt omhändertagande av s. k. utredningsfall, främst för brott misstänkta ungdomar under 18 år.

Till utvecklingen mot ökad svårighetsgrad hos eleverna vid skolorna har också bidragit en medveten strävan att i allt större utsträckning anlita öppna vårdformer, främst utackordering av elever i enskilda hem. Härför har av naturliga skäl i första hand de lindrigare fallen kommit i fråga. Omfattningen av denna verksamhet är svår att mäta i siffror då de ifrågavarande ungdomarna i stor utsträckning utplacerats utan förmedling av ungdomsvårdsskoleorganisationen.

Ungdomsvårdsskolorna har ansvar inte endast för de elever som vistas

på skolorna utan även för ett betydande antal villkorligt utskrivna och utackorderade elever. Det totala antalet elever inom nämnda tre kategorier utgjorde ca 1 400 vid 1955 års ingång. Vid 1959 års ingång uppgick det till ca 1 500 och den 1 mars 1960 till ca 1 680. De från skolorna utackorderades antal steg under samma tid från knappt 100 till f. n. ca 185. I syfte att avlasta skolorna genom ökad utackordering har under senare år en väsentlig uppräknings skett av anslagsposten till eftervård och utackordering.

Utvecklingen under de senaste åren har alltså inneburit både en ökning av efterfrågan på platser vid skolorna och en stegring av elevernas svårighetsgrad. Skolornas resurser har samtidigt förbättrats genom olika åtgärder såsom ny- och ombyggnader, ökning av personalen samt ökning av möjligheterna till utackordering i familjevård.

Vid 1957, 1958 och 1959 års riksdagar har beslut fattats om en väsentlig utbyggnad av organisationen. Denna utbyggnad som till stor del redan är färdig skulle medföra ett platstillskott på ca 260 platser.

Vad yrkesskolorna för flickor angår skulle en sjuk- och observationsavdelning med 8 platser uppföras vid Eknäs, en utskrivningsavdelning med 8 platser anordnas i anslutning till Ryagården, en ny yrkesskola med 14 platser anordnas i förhyrda lokaler vid Håkanstorp samt mottagningsavdelningar med 8 platser vardera uppföras vid Bistagården och Brättegården.

Vid yrkesskolorna för pojkar skulle uppföras specialavdelningar med 8 platser på var och en vid Långanäs, Råby och Hammargården. Gräskärns yrkesskola skulle byggas ut med tre elevhem, en special- och en mottagningsavdelning. Härigenom skulle ett nettotillskott på 26 platser erhållas. Sundbo yrkesskola skulle få ca 10 platser vid en sidoavdelning i Baggå, varjämte två nya yrkesskolor, Stigby med 24 och Bärby med 28 platser, skulle inrättas. Vid sistnämnda skola skulle en specialavdelning med 8 platser byggas. Dessutom skulle mottagningsavdelningar med 8 platser på var och en uppföras vid Hammargården, Fagared och Sundbo. Ett 70-tal platser har dessutom anordnats i provisoriska förläggningar. För detta ändamål har särskilda anslag anvisats.

Ökningen av platsantalet har emellertid motverkats av att flera elevavdelningar eldhärjats under de båda senaste åren. Under 1958 förlorades sålunda av detta skäl 15 platser vid Sundbo och 20 platser vid Gräskärr. 1959 nedbrann en elevförläggning med 12 platser vid Hornö.

Antalet tillgängliga vårdplatser utgjorde vid ingången av mars månad 1960 omkring 895 mot ca 750 vid samma tid förra året. Ur socialstyrelsens månatliga statistik torde följande uppgifter få lämnas om utvecklingen under de senaste två åren.

Tidpunkt	Tillgängliga platser ca	Intagna elever	Närvarande elever	Väntefall
Hela organisationen				
1.6 1958	760	715	636	307
1.11 1958	760	742	651	203
1.3 1959	750	794	672	263
1.6 1959	790	785	676	212
1.11 1959	835	833	742	95
1.3 1960	895	856	767	153

Tidpunkt	Tillgängliga platser ca	Intagna elever	Närvarande elever	Väntefall
Yrkesskolor för pojkar				
1.6 1958	350	333	280	195
1.11 1958	360	386	338	129
1.3 1959	350	394	315	163
1.6 1959	380	382	317	112
1.11 1959	430	441	387	51
1.3 1960	475	443	398	101
Yrkesskolor för flickor				
1.6 1958	195	181	158	86
1.11 1958	195	199	166	50
1.3 1959	210	206	172	70
1.6 1959	220	213	175	65
1.11 1959	210	211	187	36
1.3 1960	220	229	191	38

Några av de i tabellen såsom tillgängliga redovisade platserna har här tillfälligtvis inte kunnat utnyttjas på grund av reparationsarbeten m.m.

Av tabellen framgår, att antalet väntefall minskat betydligt under det senaste året. Den ökning av antalet sådana fall som redovisats den 1 mars 1960 motsvaras av ett ungefär lika stort antal i slutet av februari tillkomna nya platser, som vid månadsskiftet inte hunnit beläggas med elever. Väntetiderna har också avsevärt nedgått och i vissa fall helt försvunnit.

Till belysning av vad i det föregående anförts redovisas närmare de förändringar i platsantalet på de olika skolorna som skett under det sista året eller som beräknas äga rum under återstoden av innevarande år.

Vad först beträffar yrkesskolorna för pojkar redovisas följande.

1. *Lövsta*. Ombyggnad pågår f. n. av f. d. elevförläggningen Kupan. Avdelningen beräknas kunna tas i bruk i april 1960. Därigenom ökas platsantalet vid skolan med 8.

2. *Långanäs*. En ny specialavdelning med 8 platser främst avsedda för alkoholmissbrukare har tagits i bruk i juni 1959. Vidare blev en provisorisk förläggning med 8 platser färdig i juli samma år. Den är avsedd att möjliggöra en minskning av antalet vårdplatser i skolans huvudförläggning.

3. *Fagared*. En provisorisk förläggning med 8 platser har tagits i bruk i juli 1959. Den 1959 beslutade mottagningsavdelningen, som främst är avsedd för s. k. utredningsfall från Göteborgs-området och har 8 platser, togs i bruk vid årsskiftet 1959/60.

4. *Forsane*. En provisorisk förläggning med 8 platser togs i bruk i september 1959.

5. *Sundbo*. En provisorisk förläggning med 8 platser togs i bruk i juni 1959. En mottagningsavdelning med 8 platser blev färdig i slutet av februari 1960. Såsom ersättning för en genom brand i maj 1958 förstörd elevförläggning uppföres en nybyggnad med 20 platser. Den beräknas bli färdig i slutet av 1960.

6. *Råby*. En specialavdelning med 8 platser blev färdig i slutet av 1959.

7. *Gräskärr*. Provisoriska förläggningar med sammanlagt 18 platser, som uppförts i stället för den i december 1958 nedbrunna huvudbyggnaden, togs i bruk i april 1959. Den 1958 beslutade ombyggnaden av skolan pågår. En elevförläggning med 10 platser blev färdig i slutet av februari 1960. Ytterligare två elevförläggningar med 10 platser vardera samt en specialavdelning med 8 platser blir färdiga under de närmaste månaderna. Ny administrationsbyggnad och en mottagningsavdelning med 8 platser beräknas bli färdiga i slutet av 1960.

8. *Hammargården*. En provisorisk förläggning med 8 platser togs i bruk i augusti 1959. En mottagningsavdelning med 8 platser blir färdig i mars 1960. I mitten av april 1960 beräknas en specialavdelning med 8 platser kunna tas i bruk. De båda sistnämnda avdelningarna är huvudsakligen avsedda för utredningsfall från Stockholms-området.

9. *Bärby*. Skolan togs i bruk i september 1959. Den 1 mars 1960 kunde 24 elever tas emot. En specialavdelning med 8 platser uppföres vid skolan och beräknas kunna tas i bruk i april 1960.

10. *Stigby*. Skolan började sin verksamhet i maj 1959, då en provisorisk förläggning för 6 elever togs i bruk. Ombyggnadsarbetena vid en mindre förläggningsbyggnad med 6 platser blev färdiga i januari 1960. Huvudbyggnaden beräknas bli färdig våren 1960, varefter skolan får 24 platser.

Vad härefter angår yrkesskolorna för flickor kan följande redovisas.

1. *Bistagården*. En mottagningsavdelning med 8 platser är färdigställd men har ännu inte kunnat tas i bruk på grund av svårigheter att anskaffa personal.

2. *Brättegården*. En mottagningsavdelning med 8 platser tas i bruk i mitten av mars 1960.

3. *Hornö*. En elevförläggning med 12 platser förstördes genom brand den 21 juni 1959. Med anledning härav har en provisorisk förläggning med 8 platser uppförts vid skolan. Den togs i bruk i november 1959. Förslag till en permanent ersättning för den brunna byggnaden redovisas i det följande.

4. *Håkanstorp*. Skolan, som kan ta emot 14 elever, togs i bruk i april 1959.

Slutligen har en provisorisk förläggning med 8 platser uppförts vid *skolhemmet för flickor*. Beträffande skolhemmen i övrigt har några förändringar inte vidtagits då platstillgången vid dem hittills i stort sett varit tillfredsställande.

Vissa av de vid 1958 och 1959 års riksdagar beslutade byggnadsföretagen har inte kunnat färdigställas inom den förhållandevis mycket snäva tidsram, som angavs. Arbetena har dock bedrivits med stor snabbhet. Under det senaste året har vid yrkesskolorna för pojkar erhållits ett nettotillskott av ca 125 platser, varav 32 i slutna avdelningar och ca 50 i provisoriska förläggningar. Vid yrkesskolorna för flickor har tillkommit 22 och genom brand förlorats 12 platser. Under återstoden av innevarande år beräknas ytterligare ca 100 platser tillkomma vid yrkesskolorna för pojkar, varav 32 vid slutna avdelningar. Vid yrkesskolorna för flickor tillkommer 16 platser i slutna avdelningar. Platsökningen är särskilt markant i fråga om de slutna avdelningarna. Antalet platser å sådana avdelningar, som för ett år sedan utgjorde 65, kommer att mer än fördubblas. Till följd härav torde häktning

och ådömande av frihetsstraff härefter inte behöva tillgripas mot brottslingar under 18 år enbart på grund av brist på plats vid skolornas slutna avdelningar.

När nu pågående utbyggnad blir färdigställd torde vid yrkesskolorna för pojkar en platsefterfrågan av nuvarande omfattning kunna tillgodoses och en viss platsreserv tillskapas. En viss reservation måste dock göras för de psykiskt abnorma eleverna, för vilka ytterligare vårdresurser kan bli behövliga. Det kan därför visa sig nödvändigt att förstärka dessa resurser genom att uppföra en ny skola för svårbehandlade sådana elever.

I detta sammanhang erinras om att vid 1959 års riksdag medel anvisades för ritning och projektering av en dylik skola, som förutsattes bli placerad på Gotland. I sitt i oktober 1958 avlämnade betänkande med förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna föreslog kommittén, att skolan skulle förläggas till Lummelunda i Tingstäde kommun. Det markområde inom kommunen som avsetts för ändamålet står dock inte till förfogande. Enligt vad som framgått av undersökningar finns f. n. inte något annat lämpligt område tillgängligt inom denna kommun. Däremot har de kommunala myndigheterna i Havdhems kommun erbjudit ett markområde i Havdhems samhälle. Vidare har preliminärt undersökts några staten redan tillhöriga markområden på Gotland, som synes lämpliga för ändamålet. Departementschefen är inte beredd att nu inta någon bestämd ståndpunkt till skolans inrättande och närmare placering. De inledda undersökningarna bör fortsätta och projekteringsarbetet fullföljas. Först därefter kan definitivt beslut fattas i frågan.

Vad yrkesskolorna för flickor beträffar kan befaras att den beslutade utbyggnaden på längre sikt kan visa sig otillräcklig. En ytterligare utökning av platsantalet vid dem kan därför bli nödvändig. Vid en sådan utbyggnad bör önskemålen om ökade differentieringsmöjligheter vid vissa av skolorna samt större resurser för vård av psykiskt abnorma elever beaktas. Antalet skolenheter synes därvid inte böra ökas.

Förslag rörande verksamheten vid skolorna

Kommittén har nu lagt fram en rad förslag i syfte att öka skolornas kvalitativa vårdresurser. Bakgrunden till förslagen är att resultatet av vården vid skolorna inte motsvarar de förhoppningar man velat fästa vid denna vårdform. Departementschefen erinrar om att enligt en inom socialstyrelsen utförd undersökning 73 procent av de manliga elever som den 1 januari 1951 var intagna på skolorna och varit slutgiltigt utskrivna 4—5 år efter utskrivningen dömts för straffregisterbrott.

Medan reformarbetet under de senaste åren fått inriktas på att snabbast möjligt avveckla platsbristen vid skolorna och förbättra vårdresurserna för

de svåraste fallen, främst genom en kraftig utbyggnad av möjligheterna till sluten vård, måste i fortsättningen tyngdpunkten läggas på åtgärder som syftar till en förbättring av vårdresultatet och skolorganisationens effektivitet i övrigt. Vård- och behandlingsmetoder, arbetsträning och utbildning, personalrekrytering och personalutbildning samt en rationell organisation av både vårdarbetet och skolornas förvaltning är de frågor som här träder i förgrunden.

En del av dessa frågor har berörts av kommittén. Departementschefen övergår därefter till att närmare behandla kommitténs förslag.

I fråga om *vårdtiderna* vid skolorna har kommittén inte funnit det lämpligt att maximi- och minimitider fastslås för vistelse på ungdomsvårdsskola. Departementschefen delar denna uppfattning och erinrar i anslutning här till om att det förslag till ny barnavårdslag, som i år förelagts riksdagen, inte innehåller några bestämmelser i detta hänseende. Frågan om längden av vårdtiderna bör — såsom kommittén förutsatt — ägnas fortlöpande uppmärksamhet från socialstyrelsens sida. Skulle det därvid visa sig ändamålsenligt att i något fall utfärda generella anvisningar och föreskrifter torde detta lämpligen kunna ske i administrativ ordning.

Vad kommittén i övrigt anfört rörande vårdtiderna på skolorna och därmed sammanhängande frågor föranleder inte någon erinran från departementschefens sida. Här anmäles, att den av kommittén och socialstyrelsen berörda försöksverksamheten med korttidsbehandling för manliga elever vid Hammargården påbörjats. Departementschefen återkommer i det följande till frågan om viss personalförstärkning till denna skola på grund härav. Ifrågavarande verksamhet har pågått alltför kort tid för att det skall vara möjligt att nu bedöma resultatet av densamma. Den av kommittén väckta frågan om korttidsbehandling även för kvinnliga elever torde komma att prövas då erfarenheter vunnits av verksamheten vid Hammargården.

Beträffande förslaget om anordnande av en *utskrivningsavdelning* i Borås avsedd för Härsjögårdens yrkesskola erinras om att departementschefen vid behandlingen av anslagen till ungdomsvårdsskolorna för innevarande budgetår (prop. 1959:88) förklarade sig inte vara beredd att föreslå att utskrivningsavdelningar inrättas vid vissa bestämda skolor. Det syntes i stället lämpligen få ankomma på Kungl. Maj:t att med anlitan av medel från anslaget till anordnande och drift av provisoriska förläggningar få bestämma om anordnande av utskrivningsavdelningar sedan närmare erfarenheter vunnits av verksamheten vid den sedan början av år 1959 inrättade utskrivningsavdelningen i Landskrona. Denna ordning bör tillämpas även i fortsättningen.

De av kommittén och dess expert, överläkaren Elsa-Brita Nordlund, anförda allmänna synpunkterna på den *medicinsk-psykologiska behandlingen* vid ungdomsvårdsskolorna har godtagits av flertalet remissorgan. Medici-

nalstyrelsen anser emellertid, att vården av de psykiskt sjuka eleverna berörts allför litet av kommittén. Sveriges läkarförbund anser, att behovet av en mer sjukvårdsmässig behandling av eleverna förbisetts av kommittén.

Med hänsyn till de ofta konstaterade psykiska bristerna hos elevmaterialet och i syfte att nå bättre vårdresultat bör en betydande uppmärksamhet ägnas åt denna del av elevbehandlingen. De i betänkandet anförda synpunkterna bör kunna tjäna till viss vägledning vid uppläggningsarbetet på skolorna. Möjligheterna att nå en tillfredsställande ordning på detta område begränsas emellertid både av att den ungdomspsykiatriska forskningen ännu inte kommit fram till entydiga resultat i fråga om behandlingsmetoder och av att det f. n. råder en ytterst besvärande brist på psykiatriskt skolad personal. Dessa brister torde komma att bestå under avsevärd tid. Till följd härav är det inte möjligt att f. n. få till stånd en sådan utbyggnad av vårdresurserna i ifrågakvarande hänseende, som i och för sig skulle vara önskvärd.

F. n. finns vid skolorna inrättade tre läkartjänster, därav två vid Lövsta och en vid Ryagården. Dessa tjänster har sedan en längre tid varit vakanta. Vid flertalet skolor finns särskilda s. k. rådgivande psykiatrer anställda mot arvode. Dessutom finns en psykologtjänst inrättad vid Lövsta.

De resurser som sålunda står till skolornas förfogande är otillräckliga. Kommittén har föreslagit att försök skall göras vid ett par skolor med en mer intensiv medicinsk-psykologisk behandling. För detta ändamål skulle medel anvisas till ett ökat antal psykiaterbesök och till anställande av psykologer. En betydande uppräknings av de för psykiatrisk expertis avsedda medlen föreslås liksom också höjda ersättningar till psykiatrerna.

Flera remissorgan har uttalat, att den föreslagna förstärkningen inte är tillräckligt omfattande för att motsvara behovet. Den nyss berörda bristen på psykiatrer torde emellertid — såsom Svenska barnpsykiatriska föreningen påpekat i sitt yttrande — under flera år framåt göra en större insats från läkarnas sida omöjlig. Departementschefen tillstyrker förslaget om ökning av medelsanvisningen för att möjliggöra att psykiatrisk expertis, i den mån tillgången på psykiatrer visar sig medge detta, anlitas i större omfattning än f. n. Däremot är departementschefen inte beredd att i detta sammanhang ta ställning till förslaget om ändrade ersättningsgrunder för de rådgivande psykiatrerna. Vid avvägningen av psykiatrernas arbetsuppgifter bör beaktas vad medicinalstyrelsen och Stockholms barnavårdsnämnd i sina yttranden anført om nödvändigheten av koncentration av deras insatser.

Med hänsyn till bristen på kvalificerade psykologer och i avvaktan på ytterligare erfarenheter föreslås att endast en psykologtjänst inrättas. Det behov av psykologisk expertis som därutöver kan föreligga bör såsom statskontoret anført få tillgodoses genom anlitan av konsulter. Särskilda medel bör beräknas härför.

Frågan om den centrala ledningen av den medicinsk-psykologiska verksamheten vid skolorna har behandlats vid anmälan i årets statsverksproposition av socialstyrelsens avlöningsanslag (V ht s. 10). Departementschefen anförde därvid, att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser om tillgodoseende av behovet av psykiatermedverkan på styrelsens skolbyrå under tid då tjänsten som chef, tillika läkare, vid Lövstaskolan ej är besatt.

Departementschefen återkommer med preciserade förslag i anledning av vad nu anförts vid hans behandling i det följande av medelsbehovet till skolorganisationen under nästa budgetår.

Beträffande den *slutna vården* vid ungdomsvårdsskolorna har kommittén föreslagit, att vistelsetiden på special- eller mottagningsavdelning inte utan särskilda skäl skall få överstiga två månader. F. n. tillämpas på specialavdelningarna en längsta sammanhängande vistelsetid av högst två månader. Riksåklagaren har i sitt remissyttrande ifrågasatt, om det i tider av stigande brottslighet är riktigt att införa en begränsning av den tid en elev får omhändertas på slutna avdelning. Han anser att det bör övervägas att vid skolor, som mottar särskilt svårbehandlade och rymningsbenägna elever, mer allmänt tillämpa längre vistelsetid än kommittén föreslagit.

För egen del erinrar departementschefen om att i det förut berörda förslaget till ny barnavårdslag förutsättningarna för ungdomsvårdsskoleelevs intagning på slutna avdelning inte angetts. Bestämmelser härom torde få meddelas i samband med revision av den nuvarande ungdomsvårdsskolestadgan. Enligt departementschefens uppfattning bör vistelsetiden på ungdomsvårdsskolornas slutna avdelningar vara relativt kort. Den bör normalt inte överstiga den av kommittén föreslagna tiden av två månader. Undantag härifrån bör på av kommittén angivna förutsättningar få meddelas av socialstyrelsen. Det bör härvid bli möjligt att i särskilda fall tillgodose de av riksåklagaren angivna synpunkterna.

Kommittén har framlagt långtgående förslag i fråga om *skolundervisningen* vid ungdomsvårdsskolorna. En betydande del av eleverna i de åldersgrupper, som motsvarar de högsta klasserna i enhetsskolan, kommer från skoldistrikt som redan infört enhetsskolans högstadium. Kommittén anser, att enhetsskoleundervisning därför måste införas i snabbare takt vid ungdomsvårdsskolorna än i det allmänna skolväsendet i dess helhet. Kommittén föreslår ett fortsatt snabbt genomförande av försöksverksamhet med enhetsskoleundervisning med början under nästa budgetår.

Försök med enhetsskoleundervisning har innevarande budgetår påbörjats vid Vemyra skolhem. Departementschefen har i princip inte något att erinra mot att sådan försöksverksamhet efter hand upptas vid andra ungdomsvårdsskolor. Närmare erfarenheter av verksamheten vid Vemyra bör emellertid avvaktas, innan så sker. Vid de fortsatta övervägandena av denna fråga

bör man undersöka möjligheterna att begränsa kostnaderna genom samarbete med övriga närbelägna skolor i fråga om undervisning, lärartjänster och lokaler.

I avvaktan på att enhetsskoleundervisning anordnas i större omfattning bör sådana skolpliktiga elever tillhörande klass 9 y, som inte kan placeras vid Vemyra, få fullgöra sin återstående skolplikt vid någon av yrkesskolorna. Behovet av undervisning för särskilt teoretiskt inriktade elever bör tills vidare liksom hittills kunna tillgodoses genom samarbete med det allmänna skolväsendet.

Kommittén har ingående behandlat frågan om *arbetsträning och yrkesundervisning* vid skolorna. Kommittén anser, att det är av en väsentlig betydelse för elevernas återanpassning att deras förutsättningar för en anknnytning till arbetsmarknaden ökas.

Skolornas verksamhet i nämnda avseende bör enligt kommittén inriktas så att eleverna lätt kan erhålla arbete eller vidareutbildning efter utskrivningen. Syftet bör i stor utsträckning vara att ge eleverna förberedande yrkesutbildning. Verksamheten bör alltefter elevernas förutsättningar omfatta terapibetonad sysselsättning, arbetsträning och yrkesundervisning. Med hänsyn till den begränsade vårdtiden kan yrkesutbildning i egentlig mening i regel inte ges. Utbildning kan därför endast ges i sådana yrken som kräver kort tids undervisning. I övrigt får man inskränka sig till förberedande yrkesutbildning eller grundutbildning. Yrkesvägledning och anlagsprövning bör vidare förekomma och ges större utrymme än hittills. Verksamheten vid skolorna bör vara inriktad på produktion under former, vilka så långt möjligt liknar förhållandena ute i samhället.

Departementschefen delar kommitténs allmänna synpunkter på frågan om anordnandet av arbetsträning och yrkesutbildning vid skolorna. Det är uppenbarligen av den allra största vikt, att under tiden för vistelsen på skolorna en fast grund lägges för ett normalt arbetsliv för eleverna efter utskrivningen. Men även för livet på anstalten är det — såsom för övrigt starkt betonas i de i det föregående refererade synpunkterna på den medicinskt-psykologiska behandlingen vid skolorna — av stor betydelse att eleverna hålles lämpligt sysselsatta. Denna del av skolornas verksamhet är enligt departementschefens mening så betydelsefull att den bör sättas i första rummet vid genomförandet av kommitténs olika förslag.

Skolornas nuvarande utrustning för arbetsträning och yrkesutbildning är såsom kommittén funnit otillräcklig. I likhet med kommittén och flertalet remissorgan anser departementschefen, att en betydande upprustning på detta område måste genomföras. Upprustningen bör ske etappvis. Vid verksamhetens utformning kan därvid de av kommittén anförda allmänna synpunkterna i allt väsentligt vara vägledande. I detta sammanhang framhåller

departementschefen särskilt att han finner det angeläget, att det av kommittén rekommenderade samarbetet med olika på området verksamma statliga myndigheter såsom arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning bedrivs kontinuerligt och intensivt både lokalt och centralt. Samarbetet med arbetsmarknadsmyndigheterna synes lämpligen kunna anordnas efter de i arbetsmarknadsstyrelsens remissyttrande angivna riktlinjerna. Samarbete bör också kunna etableras med näringslivets branschorganisationer och näringsidkare i skolornas närhet.

Kommittén har föreslagit, att ett stort antal verkstäder skall uppföras vid olika skolor. Inom ramen för det framlagda byggnadsprogrammet bör under nästa budgetår i första hand tillgodoses behoven vid nyinrättade skolor och skolor som fått ökat elevantal genom tillkomsten av nya elevavdelningar. Först i andra hand bör ersättningsbyggnader för redan befintliga verkstäder uppföras. Från dessa utgångspunkter föreslås att under nästa budgetår i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag uppföres nybyggnader för mekaniska verkstäder vid Hammargårdens, Gräskärrs, Bärby och Råby yrkesskolor för pojkar samt verkstads- och andra undervisningslokaler vid Hornö och Hårsjögårdens yrkesskolor för flickor. Vidare tillstyrkes att en mekanisk verkstad anordnas i befintliga lokaler på den nya ungdomsvårdsskolan Stigby på Visingsö samt att snickeriverkstaden vid Sundbo tillbygges. Verksamheten vid nämnda nya verkstäder bör anordnas efter de av kommittén uppdragna riktlinjerna. Departementschefen återkommer i det följande till frågan om anvisande av medel till ifrågavarande byggnadsföretag ävensom till inköp av maskiner och annan utrustning till de nya verkstäderna.

Kommitténs förslag till ny- och ombyggnader av verkstäder vid övriga skolor får övervägas vid prövningen av anslagen till ungdomsvårdsskolorna för budgetåret 1961/62 och därefter. Vissa av de framlagda förslagen torde efter Kungl. Maj:ts prövning kunna komma i fråga som beredskapsarbeten, om arbetsmarknadsläget ger anledning därtill. Detta gäller även vissa av kommittén tidigare framlagda byggnadsförslag liksom projekt till omläggning av vatten- och avloppssystemet m. m. vid olika skolor.

De förordade byggnadsarbetena torde bli färdiga omkring den 1 april 1961. Ställning bör därför redan nu tas till frågan om personalbehovet vid de nya verkstäderna. Med hänsyn till verksamhetens inriktning på produktion förordas att ingenjörstjänster inrättas i stället för — som kommittén föreslagit — yrkeslärtjänster, en vid var och en av skolorna Hammargården, Gräskärr, Bärby och Stigby. I fråga om Råby ansluter departementschefen sig till kommitténs förslag att den nuvarande skrädderutbildningen nedlägges. Frågan om anordnandet av elevutbildningen vid Hornö synes böra ytterligare övervägas. Det synes böra få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband

med byggnadsarbetenas färdigställande ta ställning härtill. Till kommitténs övriga förslag i fråga om yrkesundervisningens anordnande vid olika skolor är departementschefen inte nu beredd ta ställning.

De av kommittén föreslagna nya verkstadslokalerna är i regel avsedda för en större grupp elever än vad hittills varit vanligt inom organisationen. Dessa stora grupper — 12—16 elever — kan inte tillfredsställande tas om hand av en befattningshavare. Med hänsyn härtill och i syfte att även i övrigt åstadkomma en rationell organisation av en mer än förut produktionsinriktad undervisning har kommittén föreslagit, att s. k. arbetande förmän skall anställas vid flertalet av de nuvarande verkstäderna.

Kommitténs förslag i denna del synes värt att pröva. Departementschefen föreslår, att en försöksverksamhet med den föreslagna anordningen upptas vid några skolor under nästa budgetår. Befattningar för ändamålet — förslagsvis yrkesmästare i lönegrad 11 — bör inrättas vid de för normalklientel avsedda yrkesskolorna Fagared, Sundbo, Gräskärr och Hammargården. Avlöningsarna för nämnda befattningar bör såsom statskontoret anfört bestri- das från avlöningsanslaget och ej från omkostnadsanslaget.

Övergången till en mer produktionsinriktad sysselsättning vid skolorna aktualiserar frågan om en effektiv arbetsanskaffning till verkstäderna. Denna betydelsefulla verksamhet synes kunna anordnas efter de av kommittén och arbetsmarknadsstyrelsen angivna riktlinjerna.

Kommittén har föreslagit, att ett nytt *avlöningsystem* anpassat efter arbetsprestationerna införes vid skolorna. Departementschefen finner de tankegångar som ligger bakom förslaget värda allt beaktande, men anser, att frågan bör övervägas ytterligare i anslutning bl. a. till den fortsatta behandlingen av ett av 1956 års eftervärdsutredning framlagt förslag i samma ämne avseende fångvården (jfr II ht 1960 s. 68—69).

Kommittén har slutligen föreslagit att olika poster i skolornas omkostnadsstat skall räknas upp för att bestrida kostnader för psykotekniska prov, arbetsträning hos hantverkare och industrier samt anlagsprövning och vidareutbildning av elever. Ifrågavarande ändamål torde redan nu i viss utsträckning tillgodoses med anlåtande av de medel som står till förfogande på skolornas omkostnadsstat. Vid sin bedömning i det följande av medelsbehovet till omkostnader vid skolorna under nästa budgetår kommer departementschefen att i viss utsträckning föreslå en uppräkningslista av de till bl. a. nämnda ändamål avsedda anslagsposterna.

I detta sammanhang torde få behandlas de av socialstyrelsen framlagda förslagen rörande omfattningen av *jordbruksverksamheten och undervisningen i jordbruks- och trädgårdsskötsel* inom skolorganisationen. Styrelsen föreslår, att skoljordbruken bibehålles i oförändrad omfattning vid pojkskolorna och vid Ryagårdens yrkesskola för flickor men nedlägges helt vid flick-

skolorna Eknäs, Bistagården och Broby. Vid övriga flickskolor bör jordbruksarealen utarrenderas eller försäljas men hushållsträdgårds- och smådjursskötsel av mindre omfattning förekomma. Såväl teoretisk som praktisk utbildning bör bedrivas vid de kvarvarande jordbruken. Handelsträdgård med undervisning i trädgårdsskötsel bör finnas anordnad vid tolv skolor. I denna del innebär förslaget att sådan undervisning återinföres vid två skolor — Sundbo och Långanäs — där den enligt beslut vid 1954 och 1955 års riksdagar skulle nedläggas.

Med hänsyn till den höjning av elevantalet som skett vid Sundbo och Långanäs under det senaste året bör sysselsättningsmöjligheterna mer permanent ökas. Departementschefen tillstyrker förslaget om återupptagande av trädgårdsundervisning där.

Vad avser styrelsens förslag i övrigt godtages vad som föreslagits rörande pojkskolorna och flickskolan Ryagården. Vad övriga flickskolor beträffar finns det onekligen skäl för de av styrelsen förordade åtgärderna, främst jordbruksarealens ringa omfattning och de dåliga driftresultaten. Departementschefen anser sig därför kunna i princip godta förslagen men vill inte tillråda, att någon större del av de skolorna tillhöriga markområdena försäljes. Däremot bör lämpligt avvägda arealer kunna utarrenderas. Därvid måste beaktas, att skolornas behov av markutrymme för eventuell framtida expansion säkerställs. Dessutom bör vid samtliga skolor tillses, att förutsättningar bibehålls för trädgårdsverksamhet i mindre omfattning och för smådjursskötsel.

Kommittén har föreslagit vissa åtgärder i syfte att öka och intensifiera *fritidsverksamheten* vid skolorna. En väl planerad och meningsfull fritidsverksamhet är ett viktigt led i elevbehandlingen. Vid det fortsatta anordnandet av denna verksamhet bör de av kommittén anförda synpunkterna vara vägledande. Frågan om samarbete mellan ungdomsvårdsskolorna och de frivilliga organisationerna bör därvid ägnas stor uppmärksamhet. I detta hänseende bör de synpunkter skolöverstyrelsen anført i sitt remissyttrande särskilt beaktas.

För att öka möjligheterna till fritidsverksamhet vid skolorna tillstyrkes en viss ökning av medelanvisningen härför.

Kommittén har framlagt vissa förslag till förstärkning av resurserna för *eftervård*. Förslagen innebär bl. a., att verksamheten med kontrollerad familjevård och utackordering i fosterhem intensifieras. Vidare förordas ökat samarbete mellan olika eftervårdsorganisationer, ökat stöd till den av I.O.G.T. bedrivna verksamheten med inackorderingshem, höjning av övervakararvoden m. m.

Enligt departementschefens mening är det angeläget, att resurserna för olika former av eftervård ökas. En effektiv eftervård är av den allra största

betydelse för ett gott vårdresultat. Med hänsyn härtill och till föreslagna ändringar i barnavårdslagstiftningen torde det bli nödvändigt att ompröva de olika formerna för eftervård. Härvid bör särskilt övervägas i vad mån större insatser kan göras genom barnavårdsnämnderna, statliga och kommunala arbetsvårdsorgan samt olika enskilda organisationer. Vidare bör de av kommittén berörda frågorna rörande eftervårdskonsulenterna och samarbete mellan ungdomsvårdsskolornas, kriminalvårdens och nykterhetsvårdens konsulentorganisationer m. m. uppmärksammas.

Förslaget om en höjning av övervakararvodena är departementschefen inte beredd att nu tillstyrka. Frågan härom bör övervägas i ett sammanhang för samtliga berörda vårdområden. Övervakararvodet inräknas f. n. i det för varje elev fastställda årliga eftervårdsbidraget. Denna ordning bör gälla även framgent.

Vad angår inackorderingshemmen har kommittén, utan att framlägga konkret förslag till nytt bidragssystem, förordat ökat statligt stöd. Utformningen av ett sådant stöd måste ytterligare övervägas. Därvid bör som kommittén antytt förefintligt intresse för insatser på detta område från andra ideella sammanslutningar utnyttjas.

För att bereda möjligheter till främst en utökning av verksamheten med utackordering i enskilda hem tillstyrkes en uppräknig av anslagsposten till eftervård och utackordering.

Kommittén har föreslagit, att *personalen* vid skolorna förstärkes med bl. a. tio assistenter och tolv kanslibiträden.

Vad angår assistenttjänster finner departementschefen det i princip önskvärt med ökade insatser av specialutbildad arbetskraft vid skolorna. Emellertid synes frågan om en lämplig sammansättning av personalen vid skolorna och fördelningen av arbetsuppgifterna mellan olika personalkategorier böra närmare övervägas. Härvid bör beaktas den av kommittén och statens organisationsnämnd berörda frågan om assistenternas befattning med den direkta ledningen av elevavdelningar.

I avvaktan på en närmare undersökning av dessa frågor tillstyrkes att två assistenttjänster inrättas.

I årets statsverksproposition (V ht s. 10) har vid anmälan av socialstyrelsens avlöningsanslag uttalats, att frågan om fördelningen av vissa administrativa göromål mellan skolbyrån och de lokala skolledningarna bör undersökas. Med hänsyn härtill bör förslaget att inrätta kanslibiträdestjänster vid skolorna upptas senare.

Vad kommittén anfört rörande de krav på grundutbildning som bör ställas på assistenter föranleder inte någon erinran från departementschefens sida.

Beträffande kompetens för innehav av rektorsbefattning har kommittén föreslagit, att den nuvarande av socialstyrelsen upplagda individuella utbild-

ningen för förvärv av sådan kompetens skall ersättas med en i styrelsens regi bedriven fortbildningskurs för assistenter. Kommittén har därvid förutsatt att rektorerna skall rekryteras från assistentpersonalen.

Den utbildningsverksamhet som nu bedrivs för aspiranter till rektorstjänster vid ungdomsvårdsskolorna har inte motsvarat förväntningarna. Vid inte mindre än tio skolor har de nuvarande rektorerna ännu inte fullföljt sin utbildning och förvärvat den av socialstyrelsen föreskrivna kompetensen. Den nuvarande ordningen försvårar rekryteringen utifrån av ledare till skolorna samtidigt som den inte lockat tillräckligt många personer att skaffa sig den erforderliga utbildningen. Enligt departementschefens mening bör rekryteringen av rektorstjänster inte ske enbart inom gruppen assistenter och avdelningsföreståndare. Även personer med annan erfarenhet bör kunna komma i fråga, t. ex. lärare av olika slag och personer med erfarenhet från andra närliggande vårdområden m. m. Departementschefen är med hänsyn till det anförda inte beredd att ännu ta ställning till den föreslagna särskilda utbildningsgången för assistentpersonalen.

Utbildningsverksamheten för vård- och tillsynspersonalen bör i stort sett fortgå enligt hittills tillämpade grunder.

Till förslaget om utredning av frågan om gemensam grundutbildning för vård- och tillsynspersonal inom olika vårdområden är departementschefen inte beredd att ta ställning i detta sammanhang.

Departementschefen övergår härefter till att beräkna medelsbehovet under de olika anslagen för nästa budgetår.

Avlöningar

Av de av socialstyrelsen föreslagna lönergleringarna tillstyrkes, att två rektorstjänster uppflyttas från Ao 23 till Ao 24 och en rektorstjänst som nu är placerad i Ae 23 uppflyttas till Ao 24. Vidare tillstyrkes kommitténs förslag om uppflyttning av en psykologtjänst från Ae 23 till Ae 24.

Beträffande personal till mottagningsavdelningarna vid Fagared, Ham-margården, Sundbo, Bistagården och Brättegården samt specialavdelningen vid Bärby anmäles, att Kungl. Maj:t den 23 oktober 1959 — i anledning av en av socialstyrelsen i samråd med statens organisationsnämnd avgiven framställning — medgivit att vid var och en av nämnda skolor må tills vidare för tjänstgöring vid ifrågavarande avdelningar finnas inrättade befattningar för en tillsynsman i Ae 12, en förste vårdare i Ae 10, en yrkesmästare i Ae 9 och en vårdare i Ae 8. Förslaget att inrätta ytterligare vårdartjänster för de nämnda avdelningarna är departementschefen inte beredd att nu ta ställning till.

För innevarande budgetår har för dessa tjänster beräknats 135 000 kro-

nor, motsvarande kostnaderna för något mindre än ett halvt budgetår. Härutöver erforderliga medel bör nu upptas.

För den nya mottagningsavdelningen vid Gräskärr bör inrättas en tjänst som tillsynsman i Ae 12, en tjänst som förste vårdare i Ae 10, en yrkesmästartjänst i Ae 9 och en vårdartjänst i Ae 8. Då avdelningen inte torde bli färdig förrän i slutet av 1960 beräknas medel för dessa tjänster endast för ett halvt budgetår. För tillgodoseende i övrigt av personalbehovet vid skolan efter färdigställandet av nu pågående utbyggnad bör vidare inrättas befattningar för en vårdare i Ae 8 och ett ekonomibiträde i Ae 4.

Med hänsyn till den pågående försöksverksamheten med korttidsbehandling av vissa elever vid Hammargården bör en viss förstärkning av personalen vid skolan ske. Det tillstyrkes därför att ytterligare en assistenttjänst i Ae 17 inrättas vid skolan. Dessutom bör — för att avlasta bokförings- och andra administrativa arbetsuppgifter från skolans rektor — de till kontors hjälp vid skolorna avsedda medlen räknas upp med 5 000 kronor.

Vidare tillstyrkes förslaget att inrätta ytterligare en assistenttjänst i Ae 17 vid Sundbo.

Socialstyrelsen har upprepat sina vid tidigare tillfällen gjorda förslag om utökning av den nuvarande personaluppsättningen vid specialavdelningarna, som f. n. består av en tillsynsman, en förste vårdare, en yrkesmästare och en vårdare. Enligt vad inhämtats har det varit möjligt för styrelsen att med anlitande av de under anslaget för avlönande av vikarier m. fl. avsedda medlen i betydande utsträckning tillgodose föreliggande behov av personalförstärkning vid nämnda avdelningar. Departementschefen är därför inte beredd att tillstyrka att särskilda tjänster inrättas för ifrågavarande ändamål eller att ytterligare medel beräknas härför.

Socialstyrelsens förslag om utbyte av två tjänster som jordbruksförman i Ae 10 mot tjänster för hantverkare i Ae 8 kan tillstyrkas.

Tidigare har bl. a. föreslagits, att nya verkstäder skall anordnas vid Gräskärr, Hammargården, Bärby och Stigby. I anledning härav tillstyrkes, att en ingenjörstjänst i Ae 15 inrättas vid var och en av nämnda skolor. Vidare föreslås, att tjänster för yrkesmästare i Ae 11 inrättas vid Fagared, Sundbo, Gräskärr och Hammargården. Då verkstäderna vid Gräskärr, Hammargården och Bärby inte torde bli färdiga förrän omkring den 1 april 1961 beräknas medel för de vid nämnda skolor föreslagna tjänsterna endast för ett kvartal av nästa budgetår.

I det föregående har tillstyrkts kommitténs förslag att ytterligare medel skall ställas till socialstyrelsens förfogande för anlitande av psykiatrisk och psykologisk expertis vid skolorna. Posten till arvoden åt rådgivande psykiatrer m. m., som f. n. är uppförd med 74 700 kronor, bör i anledning härav höjas med 75 000 kronor.

Vidare tillstyrkes, att en tjänst som psykolog i lönegrad Ae 24 inrät-

tas vid Ryagården. Det bör ankomma på denne befattningshavare att jämväl tjänstgöra som psykologisk rådgivare vid Råby yrkesskola och Östra Spånga skolhem.

Socialstyrelsen har föreslagit en avsevärd personalförstärkning på grund av den allmänna arbetstidsförkortningen. Någon utredning av behovet av den ifrågavarande personalförstärkningen har inte redovisats. Såsom styrelsen påpekat har Kungl. Maj:t den 27 februari 1959 uppdragit åt statens organisationsnämnd att i samråd med socialstyrelsen utreda behovet av arbetskraft vid skolorna till följd av arbetstidsförkortningen. I detta sammanhang anmäles, att Kungl. Maj:t den 30 april 1959 uppdragit åt statens organisationsnämnd att i samråd med socialstyrelsen utreda frågan om anordnandet av tjänstgöringen nattetid vid skolorna. Ifrågavarande utredningar är ännu inte färdiga varför departementschefen inte är beredd att tillstyrka socialstyrelsens framställning i denna del.

I avvaktan på att nämnda utredningar slutföres bör 110 000 kronor beräknas till ifrågavarande ändamål.

Socialstyrelsen har förutsatt en betydande medelsåtgång för övertidserättning och obekvämhettstillägg till assistenter vid skolorna. I den mån dessa befattningshavare undantagsvis fullgör tjänstgöring av sådan art att ersättning befinnes kunna utgå bör kostnaderna härför kunna bestridas utan att de för nämnda ändamål nu avsedda medlen behöver räknas upp.

De av socialstyrelsen beräknade beloppen till löneklassuppflyttningar m. m. samt till avlöning av vissa för del av innevarande budgetår inrättade tjänster vid Gräskärr och Hammargården synes kunna minskas med 45 000 kronor. Till kompensation för höjda folkpensionsavgifter bör ytterligare 101 000 kronor beräknas.

I enlighet med vad socialstyrelsen föreslagit bör en på övergångsstat uppförd rektorstjänst i Ao 23 utgå ur personalförteckningen.

De i det föregående förordade förslagen medför en ökning av anslagsbehovet med 737 000 kronor. Anslaget bör uppföras med (8 210 000 + 737 000) 8 947 000 kronor.

Omkostnader

Socialstyrelsen har föreslagit, att en ny delpost till anskaffning, underhåll och drift av tjänstebilar och bussar uppföres i omkostnadsstaten samt att ett belopp av 97 250 kronor beräknas för nämnda ändamål. Kostnaderna för inköp av bilar till skolorna har hittills huvudsakligen bestritts från posten till utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften. Fordonens driftskostnader har belastat olika poster under omkostnadsstaten, främst posten till reseersättningar och delposter under jordbruks- och verkstadsdriften. I likhet med socialstyrelsen finner departementschefen det ändamålsenligt att

ifrågavarande utgifter sammanföres under en särskild post. Posten bör upptas till 90 000 kronor. Det förutsättes att härefter samtliga kostnader för inköp och drift m. m. av skolornas bilar och bussar bestrides från denna anslagspost.

I fråga om posten till reseersättningar har socialstyrelsen föreslagit en höjning med 30 000 kronor och kommittén för ungdomsvårdsskolorna en höjning med 75 000 kronor. En uppräknings med 20 000 kronor för att möjliggöra ökat antal besök på skolorna av psykiatrer tillstyrkes.

För upprustning av inventariebeståndet höjdes posten till inventarier med 20 000 kronor år 1955, 5 000 kronor år 1958 och 15 000 kronor år 1959. Socialstyrelsen har nu för nämnda ändamål begärt en ytterligare uppräknings av posten med 40 000 kronor och dessutom föreslagit, att posten räknas upp med 5 000 kronor för visst inventarieunderhåll. Det tillstyrkes, att posten höjes med 10 000 kronor.

Vidare bör följande delposter räknas upp, nämligen posterna till sjukvård med 1 000 kronor, bränsle, lyse och vatten med 60 000 kronor, utspisning med 105 000 kronor, beklädnad med 60 000 kronor, hälso- och sjukvård med 12 000 kronor, övriga expenser med 10 000 kronor samt elevbelöning med 40 000 kronor.

I anslutning till vad anförts i det föregående vid behandlingen av kommitténs för ungdomsvårdsskolorna olika förslag tillstyrkes, att delposten till undervisning, lek och idrott räknas upp med 35 000 kronor.

Posten till eftervård och utackordering har åren 1958 och 1959 höjts med sammanlagt 259 000 kronor bl. a. för att möjliggöra en utökad verksamhet med utackordering av elever i familjevård. Antalet utackorderade elever har på grund härav kunnat betydligt ökas under de senare åren. En ytterligare ökning av utackorderingsverksamheten är önskvärd. Vidare bör såsom kommittén för ungdomsvårdsskolorna föreslagit möjligheter för vidareutbildning av elever m. m. utökas. För angivna ändamål tillstyrkes, att posten räknas upp med 90 000 kronor.

Posten till utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften bör — med hänsyn till att kostnader för inköp och drift av bilar m. m. kommer att under nästa budgetår bestridas från annan utgiftspost — kunna sänkas med 13 000 kronor. Departementschefen räknar med att det av socialstyrelsen angivna behovet av upprustning av inventariebeståndet vid vissa jordbruk och underhåll av jordbrukets byggnader ändå skall kunna tillgodoses. Inkomstposterna bör räknas upp med 10 000 kronor.

Anslaget bör i enlighet med vad förordats ökas med 533 000 kronor och minskas med (13 000 + 10 000) 23 000 kronor och alltså uppföras med (4 619 000 + 510 000) 5 129 000 kronor.

Engångsanskaffning av inventarier

I anslutning till vad i det föregående anförts samt till de förslag departementschefen i det följande lägger fram vid behandlingen av investeringsanslaget till byggnadsarbeten m. m. förordas, att 15 000 kronor beräknas för anskaffning av inventarier och annan utrustning till personalbostäder vid Bistagården samt 805 000 kronor till maskinutrustning m. m. vid de skolor som under nästa budgetår tillföres nya verkstadslokaler. Vidare bör 30 000 kronor beräknas för inventarier till mottagningsavdelning och administrationsbyggnad vid Gräskärr.

Anslaget bör alltså uppföras med 850 000 kronor.

Anordnande och drift av provisoriska förläggningar

Såsom framgår av vad tidigare anförts finns f. n. tolv provisoriska förläggningsbyggnader vid olika skolor. Byggnaderna, som hyres av socialstyrelsen, torde behövas för skolverksamheten under hela nästa budgetår.

Kostnaderna för hyra för nämnda byggnader under nästa budgetår kan beräknas till 42 000 kronor och för personal vid förläggningarna till ca 190 000 kronor. Skogsförläggningar bör anordnas i något större omfattning än vad socialstyrelsen förutsatt. Enligt vad inhämtats torde möjligheter finnas att under nästa budgetår anordna fyra sådana förläggningar i samarbete med Skid- och friluftsförbundet. Kostnaderna härför beräknas till ca 180 000 kronor. Därjämte bör 88 000 kronor beräknas till kostnaderna för ev. erforderliga ytterligare provisoriska förläggningar.

Anslaget bör sålunda uppföras med 500 000 kronor.

Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Genom tillkomsten av nya skolor och avdelningar har en betydande ökning skett av personalen vid skolorna. Personalutbildningen bör därför under nästa budgetår bedrivas i minst samma omfattning som under innevarande budgetår.

Departementschefen tillstyrker därför att 14 000 kronor beräknas för utbildning vid Lövsta under tre månader av tio aspiranter till vårdartjänster liksom för annan utbildning av personal vid vissa skolor. Vidare bör i enlighet med socialstyrelsens förslag 21 000 kronor anvisas för en kurs om tre veckor för vård- och tillsynspersonal. Med hänsyn till vad tidigare anförts i fråga om utbildning av rektorer och assistenter är departementschefen inte beredd att nu ta ställning till förslagen om kurser för dessa personalgrupper. Utöver förut angivna belopp bör emellertid 20 000 kronor beräknas för fortbildning av personal vid skolorna. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om en sådan kurs.

Anslaget bör sålunda uppföras med 55 000 kronor.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Såsom framgår av vad tidigare anförts bör verksamheten vid inackorderingshemmen under nästa budgetår fortgå enligt oförändrade grunder. Till I.O.G.T. bör därvid utgå ett anslag av 2 000 kronor.

Med hänsyn till storleken av befintlig reservation kan anslaget upptagas med endast ett formellt belopp av 100 kronor.

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.

Den kontanta ersättning av 1 000 kronor per år, som nu utgår till husmoder vid inackorderingshem, fastställdes vid 1956 års riksdag. Departementschefen är fortfarande inte beredd att tillstyrka höjning av ifrågavarande ersättning. För nästa budgetår bör därför 7 000 kronor anvisas för detta ändamål. Till ersättning för driftförluster bör i enlighet med socialstyrelsens förslag beräknas 63 000 kronor. Vidare bör bidraget å 3 000 kronor till Frälsningsarméns flickhem i Stockholm och Malmö utgå även under nästa budgetår och bestridas från förevarande anslag.

Anslaget bör sålunda uppföras med 73 000 kronor.

Vissa byggnadsarbeten m. m.

I det föregående har förordats att verkstadsbyggnader skall uppföras vid Råby, Gräskärr, Hammargården, Bärby, Hornö och Hårsjögården. Kostnaderna för dessa byggnadsföretag har av kommittén uppskattats till sammanlagt 1 160 000 kronor. Med anledning av vad byggnadsstyrelsen anfört i sitt remissyttrande har departementschefen låtit styrelsen utarbeta ritningsförslag till de förenämnda byggnaderna, som därefter kostnadsberäknats. Kostnaderna för dem beräknas nu till sammanlagt 1 650 000 kronor.

Kostnaderna för den av departementschefen tidigare föreslagna tillbyggnaden av snickeriverkstaden vid Sundbo beräknas till 106 000 kronor.

De av bostadsstyrelsen framlagda förslagen i fråga om tillgodoseendet av bostadsbehovet vid bl. a. ungdomsvårdsskolorna bör övervägas i ett större sammanhang. Departementschefen är därför inte beredd att nu ta ställning till dem. Försiktighet bör dock iakttas vid anvisande av medel till nybyggnade av bostäder. På grund av den betydande utvidgningen av organisationen under senare år är det emellertid nödvändigt att vid vissa skolor uppföra ytterligare bostadshus. För nämnda ändamål beräknas 744 000 kronor. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vid vilka skolor bostäder bör uppföras under nästa budgetår.

För det angivna byggnadsprogrammet erfordras sålunda (1 650 000 + 106 000 + 744 000) 2 500 000 kronor.

Chefen för finansdepartementet har vid anmälan i årets statsverksproposition av förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond behandlat

frågan om medelsanvisning till vissa förbättringsarbeten vid ungdomsvårdsskolorna (Bil. 20 s. 16—17, 24 ff. och 46). Härvid tillstyrkes en särskild medelsanvisning av 1 200 000 kronor till de angivna ändamålen. Då beredningen av frågan om anslag till ungdomsvårdsskolorna för nästa budgetår inte var avslutad vid nämnda tidpunkt angavs inte någon definitiv disposition av medlen på olika objekt. Utöver de i ifrågavarande sammanhang anmälda behoven av förbättringsarbeten vid skolorna har byggnadsstyrelsen inkommit med ett förslag till ombyggnad av en skolbyggnad vid Hammargården.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordas, att 275 000 kronor beräknas till ombyggnad av huvudbyggnaden vid Bistagården, 55 000 kronor till vissa byggnadsarbeten samt omläggning av elcentralen m. m. vid Bärby, 45 000 kronor till centralisering av värmeförsörjningen vid Broby, 40 000 kronor till samma ändamål vid Johannisberg, 40 000 kronor till ombyggnad av panncentral m. m. vid Härsjögården, 475 000 kronor till vatten- och avloppsanläggningar vid olika skolor, 140 000 kronor till brandskyddsåtgärder samt 130 000 kronor till ombyggnad av skolhuset vid Hammargården.

Det av byggnadsstyrelsen ingivna förslaget om uppförande av en ny elevförläggning vid Hornö såsom ersättning för en nedbrunnen byggnad godtages. Ytterligare ett isoleringsrum bör dock anordnas i byggnaden. Kostnaderna för arbetena beräknas till 480 000 kronor. Det tillstyrkes att nämnda belopp anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår.

Med hänsyn till läget inom vårdområdet synes Kungl. Maj:t — i likhet med vad som gäller för innevarande budgetår — böra erhålla medgivande att, om så befinnes lämpligt, inom anslagetets ram omdisponera medel till annat byggnadsföretag än de nu nämnda.

Motioner

Utskottet har i förevarande sammanhang till behandling förehäft följande motioner, nämligen

dels de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna *I:611* (av herr Per Olof Hanson och fru Hamrin-Thorell) och *II:756* (av herr Rimmerfors m. fl.), i vilka har hemställts att riksdagen måtte dels uttala sig för att arbetena på uppförandet av den föreslagna skolan för svårbehandlade manliga elever påskyndas, dels besluta att förslag om upprättande av en skola för motsvarande kvinnligt klientel i enlighet med vad kommittén för ungdomsvårdsskolorna förordat förelägges riksdagen, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i övrigt anförts i motionerna,

dels den i anledning av propositionen väckta motionen *II:757* (av fru

Torbrink), vari har hemställts att riksdagen måtte uttala sig för nödvändigheten av att differentieringsmöjligheterna för skolhemsklientelet förbättras, att resurserna för skolundervisningen vid skolhemmen skyndsamt upprustas samt att en utökad försöksverksamhet med enhetsskoleundervisning snarast möjligt igångsattes vid ungdomsvårdsskolorna,

dels de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I:157 (av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl.) och II:242 (av herrar Nilsson i Tvärålund och Jansson i Benestad), i vilka har hemställts att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att i större omfattning än vad som nu är möjligt ta i anspråk enskilda hem för vård och fostran av för skyddsuppfostran omhändertagna elever, som icke är särskilt hårt belastade i fråga om vanart eller kriminalitet, och därigenom utveckla den enskilda fosterhemsvården till ett alternativ till vård på ungdomsvårdsskola samt om den lämpliga kostnadsfördelningen för denna enskilda fosterhemsvård mellan stat och kommun,

dels ock den vid riksdagens början väckta motionen II:434 (av fru Löfvist och herr Svensson i Kungälv), vari har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om särskild utredning rörande dels fosterlegornas storlek och dels fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun i fråga om fosterhem och ungdomsvårdsskolor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisas till motionerna II:756, II:757, II:242 och II:434.

Utskottet

De senaste årens beslut rörande ungdomsvårdsskolorna har i främsta rummet syftat till att avveckla den akuta bristen på elevplatser vid skolorna. Reformarbetet har sålunda tagit sig uttryck i en betydande utbyggnad av skolorganisationen. Nya skolor har inrättats, och nya avdelningar har anordnats vid förut befintliga skolor. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att platstillgången vid yrkesskolorna för pojkar, där bristen på platser har varit mest kännbar, efter slutförandet av pågående utbyggnad beräknas bli tillräcklig för att tillgodose en efterfrågan av nuvarande omfattning.

I motionerna I:611 och II:756 har föreslagits att riksdagen skall uttala sig för att arbetena på uppförandet av en skola för svårbehandlade manliga elever påskyndas. I anledning av motionsförslagen vill utskottet hänvisa till att departementschefen förklarar sig inte beredd att nu inta någon bestämd ståndpunkt till den ifrågavarande skolans inrättande och placering. Enligt vad som framgår av propositionen pågår vissa undersökningar beträffande lokaliseringen av en dylik skola, varjämte avsikten är att det påbörjade pro-

jekteringsarbetet för densamma skall fullföljas. Utskottet anser det angeläget, att behovet av vårdplatser för det svårbehandlade manliga klientelet blir effektivt tillgodosett. Enligt utskottets mening bör det emellertid i första hand ankomma på Kungl. Maj:t att ta ställning till frågan om vidare åtgärder i detta syfte. Utskottet kan därför inte biträda ifrågavarande motionsyrkanden.

I nyssnämnda motioner har vidare föreslagits att riksdagen skall besluta att förslag om inrättande av en skola för motsvarande kvinnligt klientel skall föreläggas riksdagen. Utskottet vill i anledning härav erinra om att departementschefen i propositionen uttalat, att en ytterligare utökning av platsantalet vid yrkesskolorna för flickor kan komma att visa sig erforderlig, varvid önskemålen om ökade differentieringsmöjligheter och större resurser för vård av psykiskt abnorma elever bör beaktas, utan att antalet skolenheter ökas. Utskottet anser sig på grund härav kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t vid behov av en ytterligare utbyggnad av yrkesskolorna för kvinnliga elever förelägger riksdagen förslag i ämnet. Något beslut av den innebörd motionärerna föreslagit synes därför ej påkallat. Utskottet avstyrker följaktligen motionsyrkandena.

Sedan den pågående kvantitativa upprustningen av skolorganisationen fullbordats, blir nästa steg att sörja för en sådan förbättring av skolornas vårdresurser att effektivare vårdresultat kan nås i verksamheten. I propositionen föreslås vissa åtgärder i denna riktning. Tyngdpunkten i förslagen ligger på en utbyggnad av resurserna för arbetsträning och yrkesutbildning. Sålunda förutsättes att ett stort antal produktionsinriktade verkstäder och andra undervisningslokaler successivt skall tillskapas. För nästa budgetår föreslås att nya verkstadslokaler m. m. skall anordnas vid sex skolor. Därjämte föreslås komplettering av anordningarna för yrkesundervisningen vid två skolor.

Utskottet finner Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag väl avvägt och tillstyrker detsamma.

I propositionen föreslås vidare viss förstärkning av skolornas resurser för medicinsk-psykologisk behandling, fritidsverksamhet och eftervård m. m. I fråga om den medicinsk-psykologiska behandlingen har departementschefen bl. a. föreslagit en ökad medelsanvisning för anlåtande av psykiatrisk expertis i syfte att sådan expertis, i den mån tillgången på psykiatrer medger det, skall kunna anlitas i större omfattning än nu. I motionerna I:611 och II:756 har framhållits att en ökad tillgång till läkarpersonal för den psykiatriska rådgivningen torde kunna uppnås genom att man med bättre arvoden gör uppgiften mera lockande.

Utskottet anser det ovisst, om det under nu rådande brist på psykiatrer kan vara något väsentligt att vinna med höjningar av läkararvodena. Under

alla förhållanden bör det enligt utskottets mening i första hand ankomma på Kungl. Maj:t att pröva arvodesfrågan. Utskottet finner därför, att något uttalande i denna fråga från riksdagens sida ej bör göras.

Beträffande den slutna vården vid skolorna har i propositionen föreslagits att den tid elev vistas på slutna avdelning bör vara relativt kort och normalt ej överstiga två månader. Undantag från denna regel bör enligt förslaget få meddelas av socialstyrelsen. I de förut nämnda motionerna har föreslagits att frågan om undantag från regeln om maximitid för slutna vård i stället skall få prövas av vederbörande skolas ledning.

Utskottet anser den i propositionen föreslagna regeln lämplig. Då det får anses önskvärt med en viss enhetlighet vid tillämpningen, finner utskottet i likhet med departementschefen, att undantag endast bör få medgivas av socialstyrelsen. Motionsyrkandena avstyrkes alltså.

Motionärerna har även tagit upp frågan om flitpenningssystemet vid skolorna och anfört, att förslag om övergång till ett avlöningssystem, i princip anpassat till marknadsmässig lön, bör föreläggas riksdagen. I propositionen har uttalats att spørsmålet om övergång till nytt avlöningssystem bör övervägas ytterligare i anslutning till bl. a. den fortsatta behandlingen av ett i samma ämne framlagt förslag avseende fångvården.

Utskottet finner departementschefens ståndpunkt välbetänkt och avstyrker därför förevarande motionsyrkanden.

Motionärerna har slutligen gjort vissa uttalanden angående behovet av kameral- och skrivpersonal vid skolorna för avlastning av rektorer, assistenter m. fl. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om, att departementschefen vid anmälan av socialstyrelsens avlöningsanslag i statsverkspropositionen uttalat, att frågan om fördelningen av vissa administrativa göromål mellan styrelsens skolbyrå och de lokala skolledningarna bör undersökas. Enligt vad utskottet erfarit har uppdrag att utföra en organisationsundersökning nyligen lämnats till statens organisationsnämnd. De av motionärerna åsyftade förhållandena torde komma att uppmärksammas vid undersökningen. Motionärernas ifrågasvarande uttalande synes därför ej påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen II:757 har yrkats att riksdagen måtte uttala sig för nödvändigheten av att differentieringsmöjligheterna för skolhems klientelet förbättras, att resurserna för skolundervisningen vid skolhemmen skyndsamt upprustas samt att en utökad försöksverksamhet med enhetsskoleundervisning snarast möjligt igångsättes vid ungdomsvårdsskolorna. Motionärens synpunkter sammanfaller i det väsentliga med dem som kommittén för ungdomsvårdsskolorna givit uttryck åt i sitt betänkande. Departementschefen har för sin del uttalat, att han i princip ej har något att erinra mot att försök med enhetsskoleundervisning, som f. n. bedrives vid Vemyra skolhem,

efter hand upptas vid andra ungdomsvårdsskolor, men att närmare erfarenheter av verksamheten vid Vemyra bör avvaktas innan så sker.

Utskottet finner det önskvärt, att en successiv övergång till enhetsskoleundervisning vid ungdomsvårdsskolorna sker, i den mån praktiska erfarenheter av pågående försöksverksamhet ger vid handen, att en sådan utveckling är möjlig och lämplig. Såsom departementschefen anfört bör emellertid ytterligare erfarenhet av försöksverksamheten vinnas, innan någon ståndpunkt till den fortsatta utbyggnaden av skolundervisningen kan tagas. Vad angår ökade differentieringsmöjligheter för skolhems klientelet och förbättrade undervisningsresurser i övrigt vid skolhemmen utgår utskottet från, att behovet därav i det fortsatta planeringsarbetet blir i möjlig mån tillgodosett utan att något särskilt uttalande från riksdagens sida göres. Utskottet kan med hänsyn till det sagda ej tillstyrka ifrågavarande motion.

Beräkningen av medelsbehovet under de olika anslagen har utskottet funnit sig kunna godtaga. Vad departementschefen i övrigt anfört och föreslagit och som ej särskilt berörts i det föregående har ej givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I motionerna I:157 och II:242 har yrkats att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att i större omfattning än vad som nu är möjligt ta i anspråk enskilda hem för vård och fostran av för skyddsuppfostran omhändertagna elever, som inte är särskilt hårt belastade i fråga om vanart eller kriminalitet, och därigenom utveckla den enskilda fosterhemsvården till ett alternativ till vård på ungdomsvårdsskola samt om den lämpliga kostnadsfördelningen för denna enskilda fosterhemsvård mellan stat och kommun. Vidare har i motionen II:434 yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om särskild utredning rörande dels fosterlegornas storlek och dels fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun i fråga om fosterhem och ungdomsvårdsskolor.

Motionernas allmänna syfte är att skapa vidgade möjligheter att placera barn och ungdom, som tagits om hand för samhällsvård, i enskilda hem i stället för i anstaltsvård. Utskottet behjärtar detta syfte.

Familjevård av ifrågavarande slag kan avse såväl utackordering från ungdomsvårdsskola, i vilket fall staten står för vårdkostnaderna, som fosterhemsvård på kommunernas bekostnad. Vad angår utackorderingsfallen har sig utskottet ej bekant att frågan om ersättning till vederbörande familjer skulle ha utgjort något hinder för en önskvärd utplacering av elever.

Beträffande den kommunalt finansierade fosterhemsvården vill utskottet erinra om, att motioner med likartat innehåll som de nu föreliggande väcktes vid fjolårets riksdag. Utskottet uttalade vid behandling av dessa motioner (jfr utl. nr 57 år 1959) den uppfattningen, att en högre ersättning än den kommunerna betalar fosterhemmen väsentligt skulle underlätta anskaffningen av fosterhem. Utskottet vill vidare erinra om, att staten tidigare

lämnade direkta bidrag till kommunernas kostnader för samhällsvård och skyddsuppfostran enligt barnavårdslagen. Dessa statsbidrag har emellertid avlösts genom den år 1957 beslutade statsbidragsreformen.

Barnavårdsnämnderna har att i samband med minderårigs omhändertagande för samhällsvård besluta om den för det särskilda fallet lämpligaste vårdformen. Mången gång är familjevård därvid att föredra framför vård vid ungdomsvårdsskola. Såväl med hänsyn härtill som på grund av de höga kostnaderna för vård vid ungdomsvårdsskola är det önskvärt med en ökad tillgång till hem, som lämpar sig för familjevård. Det synes därför motiverat att närmare undersöka betingelserna för att familjevård i vidgad omfattning skall kunna komma till användning vid de ungas omhändertagande.

I enlighet med det sagda synes frågan om familjevården böra utredas närmare. Vid utredningen, som bör vara förutsättningslös, bör prövas olika möjligheter att nå en önskvärd utveckling av familjevården inom ramen för samhällets barna- och ungdomsvård. Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anfört.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 mars 1960 förordat;

II. att riksdagen må godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 520 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	236 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	4 785 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 255 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	150 000
Summa kronor	8 947 000;

III. att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* å tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1959/60 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 480 000 kronor;

IV. att riksdagen må för budgetåret 1960/61 anvisa

a) under femte huvudtiteln

1) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* ett förslagsanslag av 8 947 000 kronor;

2) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* ett förslagsanslag av 5 129 000 kronor;

3) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 850 000 kronor;

4) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar* ett reservationsanslag av 500 000 kronor;

5) till *Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett reservationsanslag av 55 000 kronor;

6) till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.* ett reservationsanslag av 100 kronor;

7) till *Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.* ett reservationsanslag av 73 000 kronor;

b) under statens allmänna fastighetsfond till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor;

V. att motionerna I:611 och II:756, i vad de avser uppförandet av en skola för svårbehandlade manliga elever, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I:611 och II:756, i vad de avser förslag om en skola för svårbehandlade kvinnliga elever, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att motionerna I:611 och II:756, i vad de ej behandlats under V. och VI., icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionen II:757 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

IX. att riksdagen må i anledning av motionerna I:157 och II:242 samt II:434 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna

vad utskottet anfört angående en utredning om möjligheterna till vidgad användning av familjevård vid omhändertagande av barn och ungdom för samhällsvård.

Stockholm den 3 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Gillström, Birger Andersson, Pålsson, Jacobsson, Söderberg, Bertil Petersson, Ragnar Bergh, fröken Ranmark, herrar Mossberger, Bengt Gustavsson, Edström och Källqvist; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Elmén, herr Hansson i Skegrie, fru Lewén-Eliasson, herr Gustafsson i Skellefteå, fröken Vinge, herrar Gustafsson i Uddevalla och Kellgren.

Reservation

av fröken *Elmén*.